

Sygn. akt V ACa 416/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Katarzyna Przybylska
Sędziowie:	SA Jacek Grela SO del. Arkadiusz Kuta (spr.)
Protokolant:	sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2013 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w B.

przeciwko (...)

o nakazanie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 25 lutego 2013 r., sygn. akt I C 774/11

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego (...) na rzecz powoda (...) w B. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa 416/13

UZASADNIENIE

(...)w B. zażądał aby Sąd Okręgowy w B. nakazał (...) o treści przytoczonej w petitum pozwu . Domagał się także zasądzenia kosztów procesu .

(...) wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu .

Sąd Okręgowy w B. , wyrokiem z dnia 25 lutego 2013 roku , nakazał (...) w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia . Orzeczono także o kosztach procesu i kosztach sądowych .

W uzasadnieniu tego orzeczenia ustalono, że (...) w B. nabywa odpłatnie od Regionalnego (...) w B. (...) . W Szpitalu nie wydawano poleceń dotyczących uzależnienia wykonania świadczenia (...) . (...). Pozwany odmówił twierdząc, że wszystkie treści zawarte w publikacjach są prawdziwe .

Podstawę prawną żądania sprostowania stanowił art. 39 ust. 1 w związku z art. 31 pkt 1 Prawa prasowego . Wskazywano, że treść sprostowania określa zainteresowany, który w pierwszej kolejności występuje o jego zamieszczenie do redaktora naczelnego . Roszczenie o opublikowanie sprostowania stanowi konsekwencję zaniechania redaktora naczelnego . Roszczenie to nie wygasło bowiem zgłoszone zostało przed upływem roku od dnia opublikowania materiału prasowego . Przewidziany w nieobowiązującym już art. 31 pkt 1 Prawa prasowego obowiązek bezpłatnego opublikowania rzeczowego i odnoszącego się do faktów sprostowania wiadomości nieprawdziwej lub nieścisłej nie pozwala redaktorowi naczelnemu na dokonywanie oceny, czy wiadomość której sprostowania domaga się zainteresowany jest prawdziwa i ścisła . Uprawnienia tego nie przewiduje również art. 33 Prawa prasowego określający przyczyny odmowy publikacji sprostowania . Sprostowanie ma bowiem umożliwić zainteresowanemu przedstawienie własnej wersji wydarzeń, a zatem z natury rzeczy jego subiektywnego punktu widzenia . W konsekwencji w sprawie o publikację sprostowania sąd nie bada czy wiadomość, której sprostowania domaga się powód jest prawdziwa . W konsekwencji przedstawione przez pozwanego przyczyny odmowy opublikowania sprostowania nie uzasadniają odstąpienia od tego obowiązku . Treść sprostowania przedstawiona przez pozwanego spełnia kryterium rzeczowości, które rozumieć należy jako zwięzłe, wyważone i merytoryczne odniesienie się do wiadomości zawartych w publikacji . Sprostowanie żądane przez powoda odnosi się do faktów, nie ma charakteru polemicznego czy dygresyjnego, jest konkretne i zrozumiałe . Wbrew twierdzeniom pozwanego sprostowanie nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a w szczególności nie narusza dóbr osobistych pacjentów i ich rodzin . Informatorzy autora publikacji nie ujawnili zresztą swoich danych personalnych . Zamieszczenie rzeczowej wypowiedzi prostującej wiadomość nie narusza prawa społeczeństwa do informowania o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu takich instytucji jak powodowy Szpital . Czytelnicy mają możliwość zapoznania się z dwoma stanowiskami i samodzielnego wyrobienia opinii.

Apelację od opisanego wyroku złożył (...) żądając jego zmiany i oddalenia powództwa oraz zasądzenia kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie uchylenia tego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania . Zarzuca skarżący Sądowi pierwszej instancji naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 31 pkt 1 w związku z art. 33 ust. 1 pkt 1 Prawa prasowego i przyjęcie, że redaktor naczelny decydujący o publikacji sprostowania pozbawiony jest prawa oceny prawdziwości wiadomości, której dotyczy sprostowanie . Dojść miało także do naruszenia prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c. przez naruszenie zasad prawidłowego orzekania i granic swobodnej oceny odwołów i błędnego przyjęcia, że treść sprostowania odpowiada kryterium rzeczowości w sformułowaniach : (...) . Zarzuca dalej skarżący naruszenie art. 227 k.p.c. w związku z art. 228 § 1 k.p.c. a contrario przez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego pozwanego o zobowiązanie powoda do przedłożenia zestawienia danych osobowych pacjentów wpisanych na listę oczekujących na udzielenie świadczenia zdrowotnego oraz pacjentów, których dane osobowe zostały umieszczone w księdze zabiegów i księdze bloku operacyjnego wszystkich oddziałów i za wskazany okres . Apelant wniósł nadto o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka B. W. na okoliczność uzależnienia przez powoda wykonania zabiegu (...).

W uzasadnieniu apelacji przekonuje się, że aprobując wykładnię Prawa prasowego dokonaną przez Sąd Okręgowy uznaje się prawo każdej osoby będącej bohaterem publikacji do kwestionowania prawdziwych i ścisłych wiadomości, a redaktor naczelny ma być zobligowany do publikowania także niedorzeczności. Takie rozumienie sprostowania ma być narzędziem do utraty wiarygodności prasy w oczach społeczeństwa, a w konsekwencji upadłości tytułu. Odwołując się do wybranych tez z judykatury wskazuje apelant, że przyznanie redaktorowi naczelnemu prawa do oceny rzeczowości sprostowania implikuje jego prawo do oceny prawdziwości czy ścisłości wiadomości, której sprostowanie dotyczy. Powód twierdzi, że publikacja w(...) zawiera informacje nieprawdziwe i może w procesie dowodzić swoich racji. Sąd Okręgowy pozbawił pozwanego prawa wykazania prawdziwości materiału prasowego. Skarżący odniósł się dalej do dwóch wyżej wskazanych cytatów z treści sprostowania twierdząc, że ich treść wprowadza odbiorcę w błąd przez

utwierdzenie w przekonaniu, (...). Przytoczono także akapit ze sprostowania, którego cechą ma być polemika z tezami artykułu, a nie sprostowanie podanych tam faktów.

(...) w B. złożył odpowiedź na apelację, w której domagał się oddalenia apelacji pozwanego i zasądzenia kosztów procesu za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja (...) okazała się bezzasadna i podlegała oddaleniu.

Sąd odwoławczy przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione w pierwszej instancji, choć jedynie w zakresie faktów, które mają dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenia. Do kręgu okoliczności istotnych należy bowiem ustalenie tytułu, daty publikacji i treści artykułów prasowych objętych sprostowaniem, treści tegoż, faktu jego przedstawienia redaktorowi naczelnemu i treści jego odpowiedzi.

Pierwszoplanowe znaczenie przydaje W. P. zarzutowi naruszenia art. 31 pkt 1 w związku z art. 33 ust. 1 pkt 1 Prawa prasowego, słusznie dopatrując się w wykładni tych przepisów odpowiedzi na pytanie o zakres uprawnień redaktora naczelnego, któremu przedstawiono wniosek o sprostowanie wiadomości, a w szczególności własnej legitymacji pozwanego do odmowy sprostowania objętego wnioskiem powoda z 26 września 2011 roku.

W rozstrzyganej sprawie stosowano przepisy ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku Prawo prasowe (Dziennik Ustaw Numer 5 pozycja 24 ze zmianami) w brzmieniu sprzed 14 czerwca 2012 roku to jest utraty mocy obowiązującej przez art. 31 i art. 33 ust. 1 na skutek stwierdzenia niekonstytucyjności tych przepisów wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2010 roku wydanym w sprawie K 41/07 (Dziennik Ustaw Numer 235 pozycja 1551 z 13 grudnia 2010 roku). Trybunał uznał, że przepisy te są niezgodne z Konstytucją postanawiając jednocześnie, na mocy art. 190 ust. 3 Konstytucji, że tracą moc obowiązującą z upływem 18 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Odroczenie utraty mocy obowiązującej przepisu oznacza, że do czasu upływu okresu wyznaczonego przez Trybunał przepis ten należy stosować (za Sądem Najwyższym z uzasadnienia wyroku z dnia 20 kwietnia 2006 roku zapadłego w sprawie IV CSK 38/06). Oczywiście jest także i to, że dla określenia praw i obowiązków osoby zainteresowanej sprostowaniem i redaktora naczelnego właściwe jest stosowanie przepisów obowiązujących w czasie kiedy opublikowano wiadomość, którą wnioskodawca uważa za nieprawdziwą lub nieścisłą. Przypomnieć trzeba zatem, że według art. 31 pkt 1 na wniosek zainteresowanej osoby fizycznej, prawnej lub innej jednostki organizacyjnej redaktor naczelny redakcji właściwego dziennika lub czasopisma obowiązany był opublikować bezpłatnie rzeczowe i odnoszące się do faktów sprostowanie wiadomości nieprawdziwej lub nieścisłej. Z osobna określono zaś jego powinność publikacji rzeczowej odpowiedzi na stwierdzenie zagrażające dobrom osobistym osoby zainteresowanej (art. 31 pkt 2). Artykuł 33 ust. 1 zobowiązywał zaś redaktora naczelnego do odmowy publikacji sprostowania lub odpowiedzi, między innymi wówczas, gdy nie odpowiadają wymaganiom określonym w art. 31, naruszają dobra osobiste osób trzecich, ich treść lub forma nie jest zgodna z zasadami współżycia społecznego. Warto jeszcze wskazać na art. 32 ust. 7, według którego w tekście nadesłanego sprostowania nie wolno bez zgody wnioskodawcy dokonać skrótów ani innych zmian, które by osłabiały jego znaczenie lub zniekształcały intencję autora sprostowania. Jeżeli redaktor naczelny odmówił wykonania obowiązku z art. 31, osoba zainteresowana może dochodzić roszczenia o opublikowanie sprostowania przed sądem w ciągu roku od dnia opublikowania materiału prasowego (art. 39).

Z art. 31 Prawa prasowego nie sposób wyłożyć normy, która dawałaby redaktorowi naczelnemu prawo do odmowy publikacji sprostowania odnoszącego się do wiadomości, którą uznaje on za prawdziwą i ścisłą. Po pierwsze bowiem przypadki obligatoryjnej lub fakultatywnej (art. 33 ust. 2) odmowy sprostowania uregulowano w jednym z kolejnych przepisów. Ponadto art. 31 pkt 1 posługuje się nomenklaturą „wiadomość nieprawdziwa lub nieścisła” po to aby przedmiotem sprostowania uczynić tylko te materiały prasowe, które wedle wnioskodawcy mają wymienione cechy i wyłączyć możliwość posługiwania się tym narzędziem do przedstawiania własnych poglądów i komentarzy wnioskodawcy odnośnie wiadomości, których on sam nie uważa wcale za nieprawdziwe. W sprostowaniu niezbędna jest zatem deklaracja, że wnioskodawca uważa wiadomość za nieprawdziwą lub nieścisłą, aby nie prowadzić

do instrumentalnego wykorzystywania uprawnienia do bezpłatnej publikacji . Określenie w art. 31 pkt 1 cech wiadomości podlegającej sprostowaniu służy także poprawnej wykładni jego pkt 2 . Interpretacja tego przepisu wskazuje bowiem na możliwość objęcia odpowiedzią wiadomości niekwestionowanych przez wnioskodawcę , ale zagrażających jego dobrom osobistym . Nie można wreszcie pomijać także wykładni celowościowej . Sprostowanie nazwać można , w znacznym uproszczeniu , „ prawem do przedstawienia własnej wersji ” . Dając wnioskodawcy narzędzie , należało zapewnić jego skuteczność . Przyznawanie redaktorowi naczelnemu możliwość odmowy publikacji sprostowania z tej przyczyny , że uważa on materiał prasowy za prawdziwy i pozbawiony nieścisłości , prowadziłoby do stosowania przez osoby zainteresowanym wyłącznie takich środków prawnych , które służą majątkowemu lub niemajątkowemu usunięciu skutków naruszenia dóbr osobistych , a zatem środków znacznie dalej idących niż zastosowany w niniejszej sprawie . Publikacja sprostowania na warunkach określonych przez apelanta ograniczałaby wymiar praktyczny tej instytucji Prawa prasowego do sytuacji kiedy z treści sprostowania w sposób nie budzący wątpliwości wynika obiektywna nieprawdziwość materiału prasowego , bo zapewne tylko wówczas redaktor naczelny byłby skłonny do bezpłatnego udzielenia łamów osobie zainteresowanej . W tych akurat przypadkach powinność prasy urzeczywistniania prawa obywateli do ich rzetelnego informowania (art. 1 Prawa prasowego) skłaniać powinna raczej do samoistnego podjęcia przez redaktora naczelnego jeszcze dalej idących działań , służących przedstawieniu stanu rzeczy (np. „ autosprostowania ” czy „ komentarza redakcji ”) . Trzeba zresztą zauważyć , że publikując sprostowanie prasa realizuje także swój obowiązek informacyjny . Nie można wreszcie pomijać i tego argumentu , że w art. 39 ust. 1 Prawa prasowego , który służy wdrożeniu przez osobę zainteresowaną przymusowej realizacji obowiązku redaktora naczelnego opublikowania sprostowania , nie ograniczono stosowania tego środka prawnego do materiałów prasowych , które nie przeszły testu prawdziwości . Wpływa to zresztą na określenie kręgu okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w takim postępowaniu sądowym , a zatem tych , które mogą być przedmiotem dowodzenia (o czym w dalszej części uzasadnienia).

W. P. odmówił publikacji sprostowania twierdząc , że wszystkie treści zawarte w materiałach prasowych wskazywanych przez powoda są prawdziwe , a zgromadzone przez redakcję relacje świadków potwierdzają opisane fakty . Z przyczyn opisanych wyżej odwołano się zatem do okoliczności indyferentnych dla powinności zamieszczenia sprostowania , to jest własnego przekonania o prawdziwości wiadomości umieszczonych w materiale prasowym oraz ich rzetelności , to jest umocowania zawartych w artykułach stwierdzeń w „ relacjach świadków ” . Zauważyć należy nadto , że nie odnoszono się tym samym do żadnej z przesłanek odmowy publikacji sprostowania określonych w art. 33 ust. 1 Prawa prasowego . W szczególności nie zarzucał pozwany braku rzeczowości sprostowania lub oderwania od zagadnień objętych materiałem prasowym (czynienia dygresji , wprowadzania wątków pobocznych) , ani nie twierdził , że sprostowanie narusza dobra osobiste osób trzecich , czy zasady współżycia społecznego . Tezy takie uczynił natomiast elementem swych wywodów w obronie przed roszczeniem powoda dochodzonym w niniejszym postępowaniu . Ostatecznie nie można ich zatem pozostawić poza sferą rozważań Sądu odwoławczego .

Treść sprostowania , którego żąda powodowy Szpital odnosi się do faktów przytoczonych w kwestionowanych materiałach prasowych . Ich tematyką jest , zasadniczo rzecz biorąc , stawianie pacjentom (...). W treści sprostowania , poza informacjami porządkowymi (określenie autora sprostowania , miejsca i daty publikacji oraz tytułów i autora artykułów) wskazano , że publikacja jest nieprawdziwa i nieścisła . (...) . Począwszy od słów „ Powszechnie wiadomo / ... / ” wskazano natomiast na informacje , które uznać można za „ własną wersję ” powoda . Skoro wskazuje się tam na działanie (...) , to przyjąć trzeba , że sprostowanie odnosi się do materiału prasowego i jest rzeczowe . (...) . Wskazywano także na zainteresowanie (...) wyjaśnieniem sprawy . Apelant myli zaś rzeczowość z rzetelnością i brak tej ostatniej zarzuca sprostowaniu , a zatem odnosi się do materii właściwej dla oceny prawdziwości materiału prasowego albo sprostowania , a tego przecież w postępowaniu niniejszym nie ustala się . (...) (...) . Okoliczności te przedstawiono przecież odmiennie niż w materiale prasowym , nie poprzestając na samym zaprzeczeniu , a zmierzając najwyraźniej do dostarczenia czytelnikowi argumentów do wyrobienia sobie innego zdania na temat(...). W ocenie Sądu odwoławczego jest to metoda dopuszczalna w rzeczowo sformułowanym sprostowaniu bowiem nadal odnosi się do faktów i należy do sfery

alternatywnego , względem materiału prasowego , obrazu rzeczywistości , prezentowanego przez autora sprostowania.

Żądanie sprostowania pochodzi od podmiotu wymienionego w art. 31 Prawa prasowego - osoby prawnej . Zostało właściwie zaadresowane - do redaktora naczelnego . Skoro wezwanie do jego zamieszczenia doręczono przed upływem miesiąca od publikacji materiału to nie mógł on odmówić jego uwzględnienia (art. 33 ust. 2 pkt 4) . Powództwo wytoczono zaś z zachowaniem terminu z art. 39 ust. 2 Prawa prasowego . Nie zaistniały przy tym żadne okoliczności uzasadniające odmowę sprostowania . Jak wyżej wskazano odpowiadało ono wymaganiom określonym w art. 31 pkt 1 Prawa prasowego . Wbrew twierdzeniom pozwanego treść sprostowania nie naruszała dóbr osobistych osób udzielających informacji autorce artykułów . Powodowy Szpital formułował sprostowanie bez odniesienia do konkretnych przypadków i indywidualnie wskazanych osób . Materiał prasowy nie zawierał także wskazówek co do osób , które złożyły relacje będące podstawą artykułu . Zarzutu tego nie powtórzono zresztą w apelacji . Treść sprostowania jest zgodna z zasadami współżycia społecznego . W zasadzie nie wiadomo jakie zasady miałyby ono naruszać . W odpowiedzi na pozew wskazywano na kolizję powinności publikacji sprostowania z prawem społeczeństwa do informowania o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu instytucji . Sprostowanie to konsekwencja publikacji , a zatem swą funkcję kontroli i krytyki społecznej dziennik spełnił . Reakcja Szpitala i ewentualne pogłębienie tematu przez redakcję może poszerzyć zakres udzielonych społeczeństwu informacji . Zastosowana w art. 31 Prawa prasowego formuła sprostowania nie niweczy prawa obywateli do rzetelnego informowania . Wymieniona w art. 33 ust. 1 pkt 3 Prawa prasowego sprzeczność obowiązku publikacji sprostowania z zasadami współżycia społecznego mogła mieć ostatecznie miejsce gdyby zawierało ono stwierdzenia naruszające porządek publiczny , obraźliwe lub oczywiście fałszywe . Takich cech sprostowaniu przedstawionemu przez powodowy Szpital przypisać nie można . W szczególności nie da się zarzucić , że zawiera ono tezy „ od rzeczy ” , nie do pogodzenia ze zdrowym rozsądkiem i powszechną wiedzą na poruszany temat. Nie ma zatem obawy , że instytucja sprostowania w ogóle i sprostowanie o treści wskazanej przez powodowy Szpital będzie narzędziem utraty wiarygodności przez (...) (za uzasadnieniem apelacji strona 4 karta 126) . W rzeczywistości redaktor naczelny ma obowiązek odmówić publikacji „ bzdur i niedorzeczności ” (nomenklatura za apelantem - tamże) jako sprzecznych z zasadami współżycia społecznego . W rozstrzyganej sprawie jednak treści sprostowania nie da się określić jako oczywiście nieprawdziwej . Można najwyżej uznać , że sprostowanie sformułowane w sposób momentami niezręczny (np. „ zaistniało artykułowanie ”) . Nie ma jednak podstaw do ingerencji w jego treść , bowiem wyklucza ją w zasadzie art. 32 ust. 6 Prawa prasowego . Waga tych niedoskonałości jest marginalna i nie może stanowić o odmowie publikacji sprostowania odpowiadającego cechom z art. 31 pkt 1 Prawa prasowego .

Sąd pierwszej instancji oddalił wnioski dowodowe W. P. o przedstawienie listy pacjentów spełniających kryteria wskazane we wniosku dowodowym . Jak wyjaśnia się w uzasadnieniu apelacji zmierzał do identyfikacji osób , wobec których stawiano wymagania opisane w artykułach . Do podobnego celu zmierzać miał także , zgłoszony w apelacji , wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka B. W. . Sąd odwoławczy odmówił przeprowadzenia tego dowodu . Według art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie . Ich krąg określa zaś podstawa faktyczna i prawna powództwa . Wykazanie prawdziwości wiadomości zawartych w kwestionowanych przez powodowy Szpital artykułach nie waży na treści rozstrzygnięcia w sprawie z powództwa o nakazanie publikacji sprostowania prasowego .

W tym stanie rzeczy , na mocy art. 385 k.p.c., orzeczono o oddaleniu apelacji.

O kosztach procesu postanowiono na podstawie art. 98 §§ 1 i 3 i 99 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. W odpowiedzi na apelację zażądano zasądzenia kosztów procesu poniesionych w postępowaniu odwoławczym . Pozwany uległ w tym postępowaniu w całości ze swoim żądaniem zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa . Powodowi zasądzono zatem kwotę 270 zł stanowiącą wynagrodzenie pełnomocnika określone na podstawie § 10 ust. 1 pkt 2 w związku z §§ 5 i 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych /.../(tekst jednolity z 2013 roku Dziennik Ustaw pozycja 490) .